К-1-2024

КВАРТАЛЕН ЕКОНОМСКИ ИЗВЕШТАЈ

- прв квартал 2024 година -

Резиме

- Во К-1-2024 е забележан реален **раст на економската активност** од 1,2% на годишна основа, придвижен од растот на бруто-инвестициите и потрошувачката;
- **Бројот на вработени** во К-1-2024 е повисок за 0,6% во однос на истиот квартал од 2023 година. **Бројот на невработени** во К-1-2024 се намали за 2,7%, што резултираше со намалување на **стапката на невработеност** на 12,9%;
- Просечната **нето-плата** во К-1-2024 изнесува 39.771 денар и бележи раст од 16,3% на номинална основа, односно 12,5% на реална основа, споредено со нето-платата во К-1-2023;
- Вкупните **буџетски приходи** во К-1-2024 се повисоки за 5,2%, а вкупните буџетски расходи за 20,9% споредено со истиот квартал од 2023 година;
- **Стапката на инфлација** во К-1-2024 изнесува 3,4% на годишна основа;
- Вкупниот **депозитен потенцијал** на банките во К-1-2024 се намали за 0,6% на квартална основа;
- Во К-1-2024 е забележан пад на **извозот на стоки** за 9,2% и на **увозот на стоки** за 0,9% на годишна основа, со што вкупната **надворешнотрговска размена** изразена во евра забележа пад од 4,5%.

Содржина:

1. Економска активност 3
2. Пазар на работна сила 6
3. Јавни финансии 6
   3.1. Буџетски приходи според економската класификација 7
   3.2. Буџетски расходи според економската класификација 9
   3.3. Расходи по буџетски корисници 10
   3.4. Буџетски дефицит и државен долг 11
4. Инфлација и монетарни движења 12
5. Надворешен сектор 15
   5.1. Надворешнотрговска размена 15
   5.2. Платен биланс 17

1. Економска активност

Во К-1-2024 е забележан **раст на економската активност** за 1,2% на годишна основа, а доколку се направи сезонско прилагодување на податоците реалниот раст изнесува 1,3%. Анализирано според производната страна на БДП, економскиот раст се должи исклучиво на позитивните остварувања во **услужниот сектор.** Растот на активноста во услужниот сектор е на широка основа и забележа зголемување за 4,1%. Највисок раст во рамките на услужните дејности има кај Уметност, забава и рекреација за 19,6%, по што следуваат: Стручни, научни и технички дејности за 7,5%, Трговија, транспорт и угостителство за 6,9%, Информации и комуникации за 2,5%, Јавна управа, одбрана, образование и здравство за 0,7% и Дејности во врска со недвижен имот за 0,1%. Пад е забележан кај Финансиски и дејности на осигурување за 0,1%.

Табела 1: БДП и компоненти по производен метод – годишни стапки на раст (%) и придонеси во растот на БДП (п.п.)

Сектори	реален раст (%)						придонес во раст (п.п.)					
	К1 2023	К2 2023	К3 2023	К4 2023	2023	К1 2024	К1 2023	К2 2023	К3 2023	К4 2023	2023	К1 2024
Бруто-домашен производ	1,4	0,9	1,0	0,9	1,0	1,2						
Земјоделство	-0,2	0,1	2,0	-15,3	-3,8	-19,7	0,0	0,0	0,2	-1,2	-0,3	-1,4
Индустрија	-0,8	0,1	-1,7	1,6	-0,1	-1,2	-0,1	0,0	-0,3	0,3	0,0	-0,2
Преработувачка индустрија	-3,2	-1,8	-1,2	1,9	-0,8	-0,3	-0,4	-0,2	-0,1	0,3	-0,1	0,0
Градежништво	18,9	-14,8	-13,0	5,5	-2,3	-2,5	0,7	-0,8	-0,9	0,4	-0,1	-0,1
Услужен сектор	2,0	3,0	3,3	1,6	2,5	4,1	1,2	1,7	1,9	0,9	1,4	2,5
Трговија, транспорт и угостителство	3,4	4,4	1,9	2,3	3,0	6,9	0,7	0,8	0,4	0,4	0,6	1,4
Информации и комуникации	7,0	3,3	5,4	2,2	4,4	2,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1
Финансиски и дејности за осигурување	3,7	3,9	6,6	3,5	4,4	-0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0
Дејности во врска со недвижен имот	3,6	4,1	5,6	1,6	3,7	0,1	0,4	0,5	0,6	0,2	0,4	0,0
Стручни, научни и технички дејности	1,5	3,6	5,5	2,1	3,2	7,5	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,3
Јавна управа, одбрана, образование и здравство	-4,5	-0,9	-0,2	0,2	-1,4	0,7	-0,6	-0,1	0,0	0,0	-0,2	0,1
Уметност, забава и рекреација	-0,4	1,9	2,7	-2,0	0,6	19,6	0,0	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,6
Нето-даноци на производи	-0,4	-0,2	2,1	3,9	1,2	1,1	-0,1	0,0	0,2	0,5	0,2	0,1
Резидуал							-0,3	-0,1	0,1	0,0	-0,1	0,3

Извор: Државен завод за статистика (соопштение за БДП за К-1-2024) и пресметки на МФ

Индустрискиот сектор забележа пад од 1,2%, во чии рамки преработувачката индустрија забележа пад од 0,3%. Согласно високофреквентните податоци, пад во К-1-2024 забележаа и секторите Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација за 24,5% и Рударство и вадење камен за 2,3%. Во рамки на преработувачката индустрија позначителен придонес врз падот имаат следните гранки:

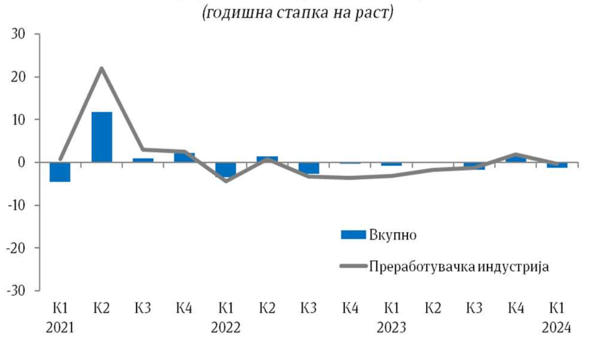

Графикон 1.1. Индустриски сектор
(годишна стапка на раст)

Извор: Државен завод за статистика

Производство на облека (пад од 23,3%, придонес од 1,5 п.п.), Производство на тутунски производи (пад од 61,6%, придонес од 0,8 п.п.) и Производство на други неметални минерални производи (пад од 16,5%, придонес од 0,7 п.п.).

Земјоделскиот сектор регистрира двоцифрен пад од 19,7%, по падот од 15,3% во претходниот квартал, со што продолжуваат негативните остварувања во овој сектор. **Градежната активност** забележа пад од 2,5%, а согласно месечните податоци за вкупните извршени градежни работи ваквото остварување се должи на падот на градежната активност во сегментот на високоградбата и специјализираните градежни работи, додека активноста во сегментот на нискоградбата забележа раст.

Анализирано според расходната страна на БДП, растот на економската активност е резултат на позитивниот придонес на зголемената домашната побарувачка, во услови на зголемени бруто инвестиции и зголемена потрошувачка.

Графикон 1.2. Придонес во економскиот раст по компоненти
(процентни поени)

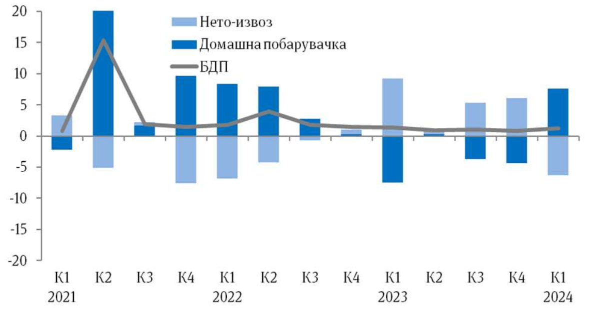

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на МФ

Потрошувачката забележа раст од 2,1% на реална основа. Притоа, **приватната потрошувачка** забележа раст од 2,0%, во најголем дел како резултат на растот на расположливиот доход на домаќинствата, во услови на поинтензивен раст на платите во К-1-2024 (реален раст од 12,5%), раст на пензиите и на кредитирањето на населението. **Јавната потрошувачка** забележа раст од 2,4% на реална основа.

Бруто-инвестициите забележаа двоцифрен раст од 23,6%, што претставува значително закрепнување по негативните остварувања во 2023 година, во услови на зголемен увоз на капитални добра (номинален раст од 34,6%) и зголемена реализација на буџетските капитални расходи (номинален раст од 31,7%).

Графикон 1.3. Инвестиции и градежна активност
(годишна стапка на раст)

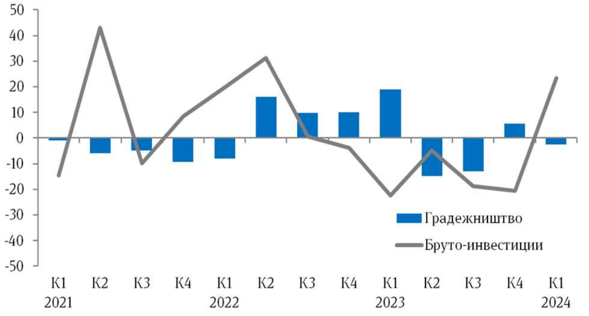

Извор: Државен завод за статистика

Слабата економска активност во земјите на ЕУ, како и на екстерната побарувачка резултираше со пад на **извозот на стоки и услуги** за 7,8% на реална основа. Падот на извозот се должи главно на намалениот извоз на хемиски материи и производи, електрична енергија, друмски возила и железо и челик. Од

друга страна, **увозот на стоки и услуги** забележа реален раст од 0,2%, придвижен од увозот на капиталните производи, додека намалувањето на увозот на интермедијарни производи забави во услови на намалена извозна активност овој квартал. Оттука, нето-извозот бележи негативен придонес врз економскиот раст.

Табела 2: БДП и компоненти по расходен метод – годишни стапки на раст (%) и придонеси во растот на БДП (п.п.)

Компоненти	реален раст (%)						придонес во раст (п.п.)					
	К1 2023	К2 2023	К3 2023	К4 2023	2023	К1 2024	К1 2023	К2 2023	К3 2023	К4 2023	2023	К1 2024
Бруто-домашен производ	1,4	0,9	1,0	0,9	1,0	1,2						
Финална потрошувачка	-0,2	2,1	1,8	3,7	1,9	2,1	-0,2	1,8	1,6	3,2	1,6	1,8
Приватна	0,7	2,8	2,8	3,3	2,4	2,0	0,4	2,0	2,0	2,4	1,7	1,4
Јавна	-4,3	-1,1	-3,0	5,6	-0,6	2,4	-0,7	-0,2	-0,5	0,9	-0,1	0,4
Бруто-инвестиции	-22,3	-4,8	-18,7	-20,5	-16,7	23,6	-9,6	-1,8	-5,7	-7,0	-6,0	5,5
Извоз на стоки и услуги	6,6	-1,4	-5,0	0,1	-0,1	-7,8	4,6	-1,1	-3,9	0,1	-0,1	-6,1
Увоз на стоки и услуги	-5,0	-2,0	-9,8	-6,5	-5,8	0,2	-4,6	-2,0	-9,2	-6,1	-5,5	0,2
Нето-извоз							9,3	0,9	5,4	6,1	5,4	-6,3
Резидуал							1,9	0,0	-0,3	-1,4	0,0	0,2

Извор: Државен завод за статистика (соопштение за БДП за К-1-2024) и пресметки на МФ

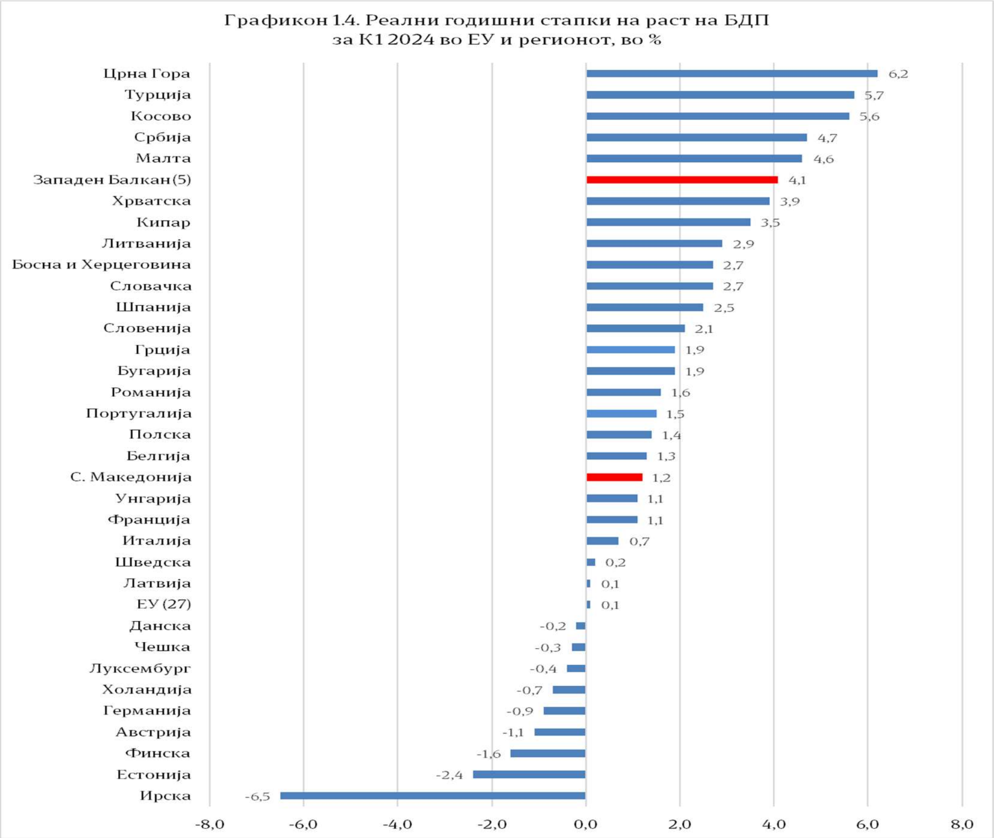

Извор: Евростат и национални заводи за статистика
*Расположливите податоци за Западен Балкан (5) се однесуваат на земјите: БиХ, Косово, С. Македонија, Србија и Црна Гора

2. Пазар на работна сила

Од почетокот на 2021 година, во сите земји членки на ЕУ се спроведува Анкета за работната сила во согласност со Регулативата (ЕУ) бр. 2019/1700 на Европскиот парламент и Советот за социјална статистика и соодветната извршна регулатива на Комисијата (ЕУ) бр. 2019/2240 за областа работна сила. РСМ ги имплементираше овие регулативи во 2023 година, а претходната Регулатива (ЕЗ) бр. 577/98 е укината. Овие промени предизвикаа прекин на временските серии на податоци, па во таа насока податоците за 2023 година не се споредливи со податоците од претходните години.

Вработеност

Во К-1-2024, според Анкетата на работна сила, **бројот на вработени лица** е зголемен за 0,6%, односно за 4,1 илјада лица во однос на истиот квартал од 2023 година. Најголем раст на вработеноста се забележува во земјоделскиот сектор (15,3 илјади лица или 34,5%), а раст забележа и градежништвото од 6,5%, или 2,9 илјади лица.

Од друга страна, пак, пад на вработеноста забележа услужната дејност (од 3,1% или 13,2 илјади лица), пред сè како резултат на падот од 9,3% (или 10,6 илјади лица) во трговијата на големо и трговијата на мало, но пад на вработеноста беше регистриран и во секторите Информации и комуникации и Дејности на здравствена и социјална заштита. Индустријата, исто така, забележа намалување на бројот на вработени за 1,4%, односно 2,2 илјади лица.

Од вкупниот број вработени, 517.101 лице е вработено во субјекти во приватна сопственост (75,2% од вкупно вработените), додека 170.250 лица се вработени во субјекти од мешовита, задружна или државна сопственост (24,8% од вкупно вработените).

Стапката на вработеност во К-1-2024 изнесува 45,4% и во однос на истиот квартал од 2023 година е зголемена за 0,3 п.п..

Невработеност

Бројот на невработени е намален за 2,8 илјади лица, односно за 2,7% во однос на истиот квартал од 2023 година.

Стапката на невработеност во К-1-2024 се намали на 12,9%, односно за 0,4 п.п. во споредба со истиот квартал од 2023 година, а во однос на претходниот квартал таа е пониска за 0,1 п.п. (Графикон 2.1).

Графикон 2.1 Пазар на труд

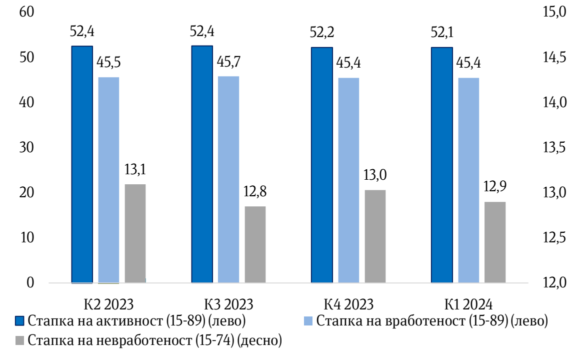

Извор: Државен завод за статистика

Стапката на невработеност во категоријата 15 - 64 години изнесува 12,9%, додека кај младите (возрасна група од 15 до 29 години) изнесува 23,4% и во однос на К-1-2023 година овие стапки се намалени за 0,5 п.п. и 2,3 п.п., соодветно. Според половата структура, стапката на невработеност е намалена за 0,1 п.п. кај женското население и изнесува 11,5%, што е за 2,4 п.п. помалку од невработеноста кај мажите, којашто е намалена за 0,5 п.п. и изнесува 13,9%.

Активно население

Бројот на активно население е зголемен за 1,3 илјади лица, односно за 0,2% на годишна основа. Бројот на активното население во К-1-2024 сочинува 52,1% од вкупното работоспособно население, што е раст од 0,1 п.п. во споредба со истиот квартал од 2023 година.

Плати

Просечната месечна **нето-плата** во К-1-2024 изнесува 39.771 денар и таа е повисока за 16,3% на номинална основа споредено со истиот квартал од 2023 година, а на реална основа е зголемена за 12,5% (Графикон 2.2).

Графикон 2.2. Просечна нето-плата
(годишна стапка на раст)

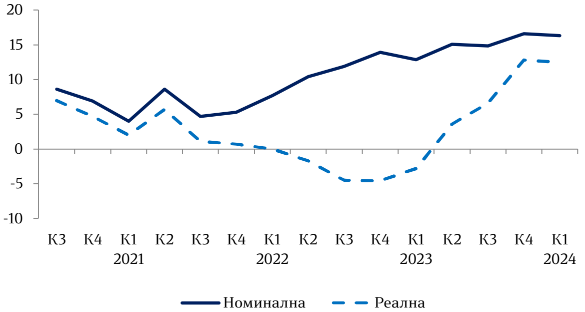

Извор: Државен завод за статистика

Највисока нето-плата во К-1-2024 е исплатена во секторот Информации и комуникации (75.135 денари), по што следат Финансиски дејности и дејности за осигурување со 54.545 денари, Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација со просечно исплатена нето-плата во висина од 53.277 денари и Рударство и вадење камен (49.733 денари).

Просечната месечна **бруто-плата** во К-1-2024 изнесува 59.720 денари, што претставува раст од 16,6% на номинална основа и 12,7% на реална основа.

3. Јавни финансии

3.1. Буџетски приходи според економската класификација

Вкупните буџетски приходи во К-1-2024 учествуваат со 34,8% во кварталниот БДП и се повисоки за 5,2% споредено со првиот квартал од 2023 година, а притоа раст за 11% бележат даноците, придонесите за 15,2% и неданочните приходи за 26,9%. Кај даночните приходи, повисока наплата е забележана кај приходите по сите основи, односно кај данокот на личен

доход, данокот на добивка, ДДВ, акцизите, увозните давачки и другите даночни приходи.

Графикон 3.1. Приходи и расходи во К1
(% од номинален квартален БДП)

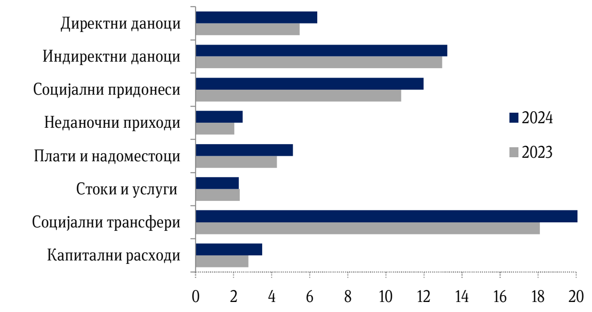

Извор: Министерство за финансии

Наплатата на индиректните даноци во К-1-2024 во споредба со К-1-2023 е зголемена за 6,1%, а на директните даноци за 21,8%. Гледано од аспект на структурното учество во БДП, учеството на приходите од директни даноци е зголемено за 0,9 п.п. на годишно ниво, односно од 5,5% колку што изнесуваше во првиот квартал минатата година на 6,4% од кварталниот БДП во истиот квартал оваа година. Учеството на приходите од индиректни даноци во БДП за К-1-2024 изнесува 13,2% и е повисоко за 0,2 п.п. во однос на К-1-2023 кога изнесуваше 13,0%.

Кај **индиректните даноци** доминираат приходите од ДДВ, кои претставуваат 43,3% од вкупните даночни приходи во К-1-2024, а се зголемени за 3,8% споредено со истиот квартал претходната година. Во структурата на данокот на додадена вредност најголемо е учеството на ДДВ при увоз, по што следи ДДВ од прометот во земјата. Споредено со истиот квартал претходната година, приходите од акцизи се повисоки за 7,8%, а приходите од царински давачки за 17,6%.

Во рамки на **директните даноци**, данокот на личен доход забележа зголемување за 20,9%, а приходите од данокот на добивка за 23,0% во однос на истиот квартал претходната година.

Наплатата на **социјалните придонеси** е повисока за 15,2%, така што зголемување на наплатата е забележано кај сите придонеси, односно кај придонесите за пензиско и инвалидско осигурување за 15,1%, кај придонесите за вработување за 15,0% и кај придонесите за здравствено осигурување за 15,5%.

Графикон 3.2. Остварувања на буџетските приходи во К1 2024
(во мил. денари)

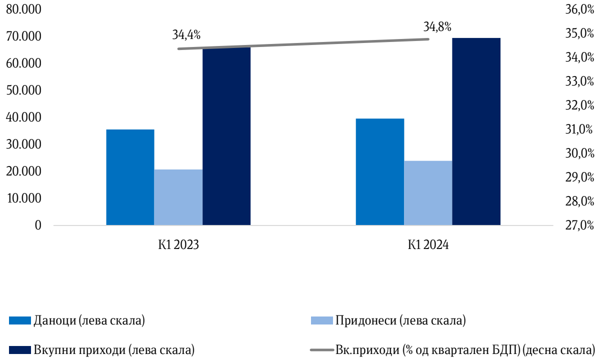

Во К-1-2024, **неданочните приходи**, кои претставуваат 2,5% од кварталниот БДП, беа реализирани за 26,9% повеќе во однос на истиот квартал од 2023 година.

Во К-1-2024, **капиталните приходи** во кои спаѓаат приходите од закуп на градежно земјиште, продажба на станови и приходи од дивиденди беа повисоки за 3,1% на годишна основа. Приходите по основ на **донации од странство** се пониски за 88,8% во споредба со истиот квартал од 2023 година.

3.2. Буџетски расходи според економската класификација

Вкупните буџетски расходи во К-1-2024, со учество од 42,1% во кварталниот БДП, се повисоки за 20,9% споредено со истиот квартал од 2023 година.

Тековните расходи, кои претставуваат 38,6% од кварталниот БДП, учествуваат со 91,7% во вкупните расходи и беа реализирани за 20,0% повеќе на годишна основа. Во рамки на тековните расходи, расходите за стоки и услуги забележаа зголемување за 1,3%, а расходите за плати и надоместоци зголемување за 24,9% во однос на истиот квартал претходната година.

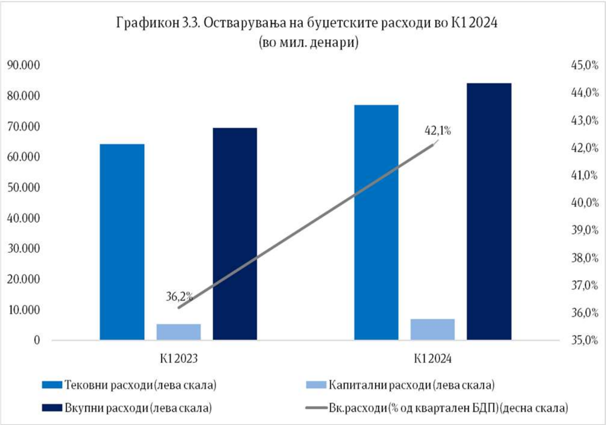

Графикон 3.3. Остварувања на буџетските расходи во К1 2024 (во мил. денари)

Средствата за трансфери, кои учествуваат со 65,7% во вкупните расходи, беа реализирани за 14,9% повеќе на годишна основа. Социјалните трансфери забележаа раст од 17,8% и учествуваа со 48,7% во вкупните расходи. Расходите за пензии, коишто сочинуваат најголем дел од социјалните трансфери, се зголемија за 21,5% и забележаа учество од 30,9% во вкупните расходи.

Учеството на категоријата други трансфери, во која спаѓаат и трансферите кон единиците на локалната самоуправа, изнесува 16,5% во вкупните расходи и забележа зголемување за 8,1% во однос на првиот квартал од 2023 година. Споредено со К-1-2023, блок и наменските дотации кон единиците за локална самоуправа забележаа зголемување за 11,9%, а субвенциите и трансферите за 6,1%.

Расходите за каматни плаќања се зголемени за 104,3% на годишна основа, така што расходите по камати на домашен долг забележаа зголемување за 100,0%, а каматните расходи по надворешен долг за 105,9%.

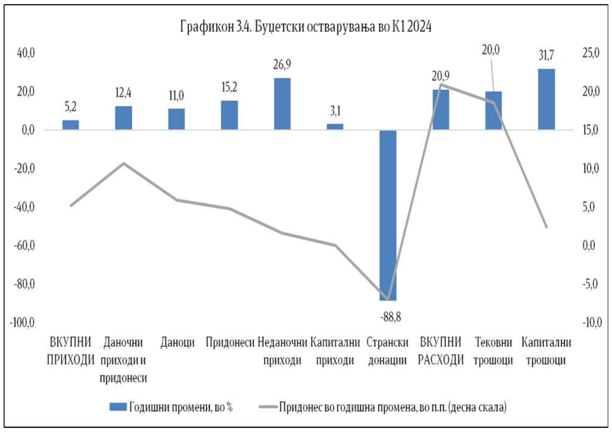

Графикон 3.4. Буџетски остварувања во К1 2024

Реализацијата на капиталните расходи, кои претставуваат 3,5% од кварталниот БДП, е повисока за 31,7% споредено со истиот квартал од 2023 година и нивното учество во вкупните расходи изнесува 8,3%.

3.3. Расходи по буџетски корисници

Во продолжение е даден осврт на буџетските расходи за најголемите буџетски корисници.

Во К-1-2024 година, **Министерството за труд и социјална политика** реализира 22.165 милиони денари или 37,7% од вкупниот буџет за тековната година. Притоа, најголем дел (75,9%) од расходите се наменети за тековни трансфери до вонбуџетските фондови, за што се потрошени 16.833 милиони денари или 43,0% од средствата наменети за 2024 година. Втора најзначајна расходна ставка е социјални бенефиции, којашто учествува со 16,6% во вкупните расходи и за оваа намена беа реализирани 27,1% (3.685 милиони денари) од планираните за 2024 година.

Во анализираниот период, **Министерството за образование и наука** изврши буџетски средства во износ од 9.312 милиони денари или 24,7% од вкупниот буџет за 2024 година. Најголем дел од расходите (57,6%) се тековни трансфери до ЕЛС, за што се потрошени 5.363 милиони денари или 25,1% од вкупно планираните средства. Плати и надоместоци е втора најзначајна ставка со учество од 18,3%, за што се потрошени 1.699 милиони денари, односно 25,8% од вкупно предвидените.

Во К-1-2024 година, **Владата на Република Северна Македонија** реализира вкупно 1.184 милиони денари, односно 22,8% од планираните средства за 2024 година. Притоа, ставката субвенции и трансфери учествува со 62,2% во вкупните расходи на овој буџетски корисник, а реализирани се во износ од 737 милиони денари (22,8% од предвидените средства).

Графикон 3.5. Структура на расходи по буџетски корисници во К-1-2024 *(во %)*

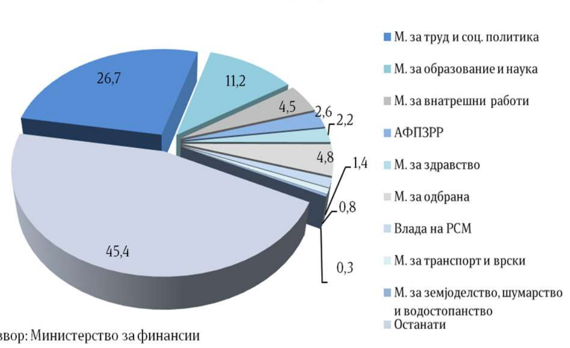

Извор: Министерство за финансии

Во анализираниот период, **Министерството за внатрешни работи** реализира вкупно 3.750 милиони денари, што претставува 28,7% од сопствениот буџет за 2024 година. Најзначајна расходна ставка е плати и надоместоци со учество од 64,8%, за што се потрошени 2.428 милиони денари или 26,5% од планираното. Втора најзначајна ставка е стоки и услуги со учество од 17,4%, и за таа намена беа реализирани 652 милиона денари или 29,7% од годишниот план.

Во К-1-2024 година, **Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР)** реализира 2.182 милиона денари што претставува 26,0% од планираните средства за тековната година. Реализацијата на субвенции и трансфери, ставка којашто учествува со високи 90,4% во вкупните расходи, изнесува 28,5% од планираните средства

MQS Partner of Quality Austria Сертифициран систем според ISO 9001:2015 Бр. Q-13700/0

за цела година, односно 1.972 милиона денари.

Во периодот К-1-2024 година, **Министерството за здравство** изврши буџетски средства во износ од 1.842 милиона денари или 24,0% од вкупниот буџет за 2024 година. Тековни трансфери до вонбуџетските фондови има најголемо учество во расходите со 66,0%, за што се потрошени 1.215 милиони денари или 34,7% од средствата наменети за 2024 година. Втора најзначајна ставка е стоки и услуги со реализација од 386 милиони денари (12,2% од планираното за годината) и учество од 20,9% во вкупните расходи.

Во овој период **Министерството за одбрана** реализира 3.982 милиона денари, што е 19,8% од вкупниот буџет за оваа година. Капитални расходи има најголемо учество во расходите со 35,6%, па за таа намена реализацијата изнесува 1.419 милиони денари (21,5% од вкупно предвидените средства за тековната година). Плати и надоместоци учествува со 35,5% во вкупните расходи и за оваа ставка се потрошени 1.414 милиони денари, односно 24,2% од вкупно предвидените.

Во К-1-2024 година, **Министерството за транспорт и врски** реализира средства во износ од 691 милион денари, што е 3,4% од вкупниот буџет за тековната година. Реализацијата на капиталните расходи како главна ставка изнесува 62,9% од вкупните реализирани средства на овој буџетски корисник (435 милиони денари или 2,3% од вкупно планираните средства).

Во анализираниот период, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство реализира средства во износ од 272 милиона денари, што претставува 15,8% од предвидените за 2024 година. Плати и надоместоци (150 милиони денари) е најзначајна ставка во вкупните расходи на овој буџетски корисник со учество од 55,1%, а притоа се реализирани 25,2% од предвидените средства. По основ на капитални расходи отпаѓаат 20,9% од вкупните расходи и за оваа ставка се потрошени 57 милиони денари или 9,2% од вкупниот буџет за оваа намена.

Во овој период, **Управата за јавни приходи** реализира 1.051 милион денари, што е 30,3% од вкупниот буџет за тековната година. Реализацијата на субвенции и трансфери, како главна ставка, изнесува 38,9% од предвиденото за цела година (801 милион денари).

Деталните податоци за секој буџетски корисник се прикажани во статистичкиот прилог достапен на следната врска *(http://finance.gov.mk/квартален-економски-извештај/)*.

3.4. Буџетски дефицит и државен долг

Во првиот квартал од 2024 година, **дефицитот на консолидираниот Буџет** изнесува -14.667 милиони денари или 7,3% од БДП за овој квартал, а дефицитот на Централниот буџет изнесува 19.654

милиони денари, односно 9,8% од кварталниот БДП.

Вкупниот **државен долг** на крајот на К-1-2024 изнесува 50,4% од БДП и забележа намалување на своето учество во БДП за 2,7 п.п. во однос на К-4-2023. Учеството на надворешниот долг во вкупниот државен долг во однос на К-4-2023 е намалено за 1,2 п.п. и изнесува 56,2%, а учеството на внатрешниот долг е соодветно зголемено и изнесува 43,8% од вкупниот државен долг.

Графикон 3.6. Државен долг и негова структура

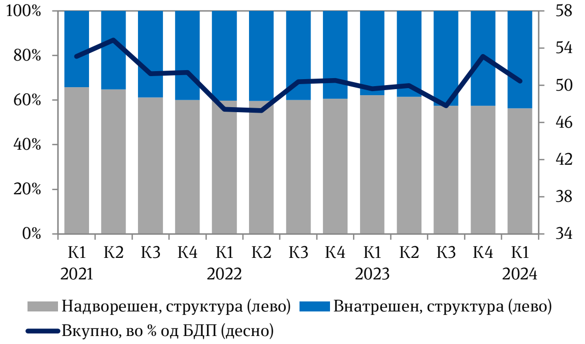

Извор: Министерство за финансии

4. Инфлација и монетарни движења

Стапката на инфлација во К-1-2024, мерена според Индексот на трошоци на живот, изнесува 3,4% на годишна основа и во споредба со претходниот квартал е непроменета.

Во првиот квартал од 2024 година, потрошувачките цени се стабилизираа и се забележува забавен раст на базичната инфлација и на цените на енергентите, додека растот на цените на храната забрза, при што удел во растот на цените на храната во првиот квартал имаше и тоа што во март престанаа да важат мерките за намалување на цените на основните прехранбени производи.

Базичната инфлација регистрира забавување и изнесува 5,0% (6,2% во К-4-2023). Притоа, во овој квартал базичната инфлација забави како резултат на намалувањето на цените на воздушниот сообраќај и забавениот раст на цените за одржување на домаќинствата, додека зголемување на цените забележа тутунот, и тоа како резултат на зголемените акцизи и цените во категоријата Ресторани и хотели.

Графикон 4.1. Годишна стапка на инфлација

Извор: Државен завод за статистика

Гледано по компоненти, во К-1-2024 растот на цените во категоријата Храна и безалкохолни пијалаци забрза и тој

износува 2,3% (1,0% во претходниот квартал). Гледано според структурата, најголем позитивен придонес во растот имаа цените на зеленчукот и овошјето.

Раст на потрошувачките цени во К-1-2024 се забележува и во следните категории: Алкохолни пијалаци, тутун и наркотици[1] за 11,9%, Ресторани и хотели за 6,8%, Здравствена заштита за 5,7%, Мебел, покуќнина и одржување на покуќнина за 5,5%, Разновидни стоки и услуги за 4,9%, Рекреација и култура за 4,7%, Облека и обувки за 4,6%, Домување, вода, електрика, гас и други горива за 2,1%, Комуникации за 1,9%, Образование за 0,5% и Транспорт за 0,4%. Во првиот квартал, цените на мало регистрираа раст од 3,5%.

Во првиот квартал оваа година, Народната банка ја задржа **основната каматна стапка** на нивото од 6,30%, исто како и во претходниот квартал, во услови на значително забавување на инфлацијата и поволен девизен пазар, но и при сè уште присутни ризици.
Во К-1-2024, каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена останаа непроменети и изнесуваат 4,20% и 4,25%, соодветно.

Примарните пари[2] забележаа раст од 13,0% на квартална основа (во претходниот квартал е забележан раст од 2,8%), како резултат на зголемувањето на вкупните ликвидни средства за 27,2%, додека готовите пари во оптек остана непроменети.

Во првиот квартал во годината споредено со К-1-2023, примарните пари се зголемија за 22,3% (во К-4-2023 е забележан раст од 11,2%), како резултат на растот на вкупните ликвидни средства и готовите пари во оптек за 35,2% и 10,0%, соодветно.

Во К-1-2024, најтесната парична маса М1[3] забележа намалување од 3,8% во однос на претходниот квартал. Монетарниот агрегат М2 се намали за 2,2%, а најширокиот монетарен агрегат М4 регистрираше пад од 0,6% на квартална основа.

Вкупниот **депозитен потенцијал**[4] на банките во К-1-2024 се намали за 0,6% на квартална основа, по растот од 4,7% во претходниот квартал. Анализирано по сектори, депозитите на претпријатијата се намалија за 6,7%, додека депозитите на домаќинствата се зголемија за 1,7%. Од аспект на валутата, споредено со претходниот квартал, денарските депозити се намалија за 1,4%, а девизните депозити регистрираа раст од 0,5%.

---

[1] Цената на тутунските производи е зголемена во согласност со усвоените измени на Законот за акцизите, при што акцизата на цигарите ќе се зголемува за 0,23 денари по парче секоја година сè до 2030 година.

[2] Ги вклучува готовите пари во оптек (вклучително и готовината во благајната на банките), задолжителната резерва во денари и во девизи и вишокот ликвидни средства над обврската за задолжителна резерва (во денари).

[3] Монетарниот агрегат М1 го сочинуваат готовите пари во оптек и депозитните пари. Монетарниот агрегат М2 го сочинуваат монетарниот агрегат М1 и краткорочните депозити, а монетарниот агрегат М4 е составен од монетарниот агрегат М2 и долгорочните депозити.

[4] Депозитите вклучуваат и пресметана камата.

Степенот на евроизација е зголемен за 0,4 п.п. во споредба со претходниот квартал и изнесува 43,5%, мерено преку учеството на девизните депозити во вкупниот депозитен потенцијал.

Според рочноста, учеството на долгорочните депозити во вкупниот депозитен потенцијал во К-1-2024 се зголеми за 1,3 п.п. споредено со претходниот квартал и тоа изнесува 23,4% (во К-4-2023 изнесуваше 22,1%). Во анализираниот период, краткорочните депозити забележаа намалување од 0,1%.

Графикон 4.2. Кредити и кредитен раст и М4

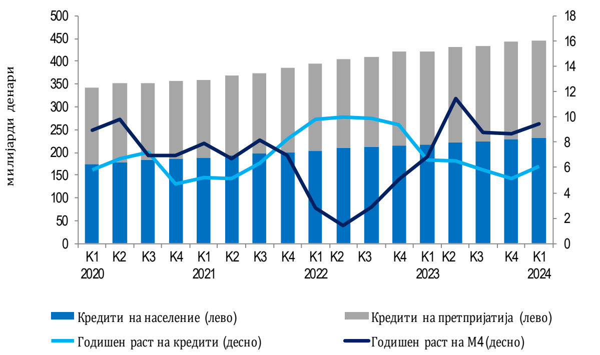

Извор: Народна банка на Република Северна Македонија

Кредитната активност на банките во К-1-2024 се зголеми за 1,0% на квартална основа (во претходниот квартал кредитите се зголемија за 1,9%), во услови на раст на кредитите кон претпријатијата за 0,7% и на кредитите кон домаќинствата за 1,3%. Од валутен аспект, во К-1-2024 денарските кредити се зголемија за 1,9%, додека девизните кредити се намалија за 0,2%.

Според рочноста, долгорочните кредити бележат раст од 0,3% во однос на претходниот квартал, а краткорочните кредити се зголемија за 3,3%.

Каматната стапка[5] на денарските кредити во К-1-2024 изнесува 5,90% и е зголемена за 0,15 п.п. во споредба со претходниот квартал. Каматната стапка на девизните кредити во К-1-2024 изнесува 5,07% што значи дека е намалена за 0,09 п.п. во однос на претходниот квартал.

Каматната стапка на денарските депозити во К-1-2024 изнесува 2,25% и забележа раст од 0,04 п.п. споредено со претходниот квартал, а каматната стапка на девизните депозити изнесува 1,35% и е зголемена за 0,01 п.п. во однос на претходниот квартал.

Графикон 4.3. Каматни стапки (КС) на депозитни банки

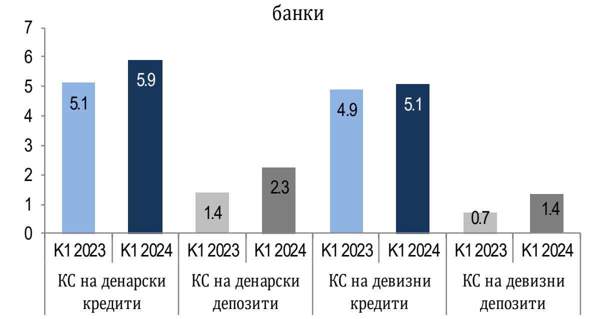

Извор: Народна банка на Република Северна Македонија

Каматната стапка на новоодобрените денарски кредити во К-1-2024 изнесува 5,51%, а на новоодобрените девизни кредити 4,47%. Каматните стапки на новопримените денарски и девизни депозити изнесуваат 2,72% и 1,93%, соодветно.

[5] Во девизните кредити и депозити се вклучени денарските кредити и депозити со валутна клаузула.

5. Надворешен сектор

5.1. Надворешнотрговска размена

Според податоците на Државниот завод за статистика вкупната надворешнотрговска размена со странство во К-1-2024 изнесува 4.666,0 милиони евра и бележи пад за 4,5% во однос на истиот квартал од 2023 година.

Графикон 5.1. Извоз и увоз на стоки

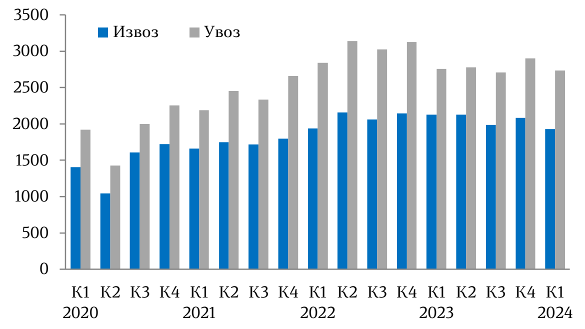

Извозот на стоки во К-1-2024 изнесува 1.929,9 милиони евра и во однос на К-1-2023 бележи пад од 9,2%, додека во однос на претходниот квартал пад од 7,3%.

Анализирано **по сектори** на СМТК (Стандардна меѓународна трговска класификација), негативни движења во извозот во К-1-2024 во однос на истиот квартал од 2023 година се забележуваат во следните сектори:

- хемиски производи за 19,1% (во чии рамки најголем пад забележа категоријата хемиски материи и производи за 140,7 милиони евра или за 22,5%);
- минерални горива и мазива за 53,0% (електрична енергија за 60,4 милиони евра или 65,6%);
- производи класирани по материјалот за 5,9% (железо и челик за 11,9 милиони евра или 7,6%; предиво, ткаенини и текстилни производи за 9,6 милиони евра или 31,3%);
- суровини освен гориво за 14,6% (метална руда и отпадоци од метал за 15,0 милиони евра или 21,3%);
- разни готови производи за 1,8% (облека за 6,9 милиони евра или 6,1%; обувки за 2,6 милиони евра или 39,4%);
- пијалаци и тутун за 3,4% (тутун и производи од тутун за 5,1 милион евра или 27,3%) и
- животински и растителни масла за 2,5% (масти и масла од животни за 0,1 милион евра или 81,2%).

Позитивно придвижување на извозот се забележува во следните сектори:

- машини и транспортни уреди за 4,2% (во чии рамки најголем раст забележа категоријата електрични машини, апарати и делови за 32,1 милион евра или 9,8%; индустриски машини и делови за 12,4 милиони евра или 19,7%); и
- производи за храна за 15,0% (овошје и зеленчук за 4,2 милиона евра или 10,5%; жита и преработки од жита за 3,6 милиони евра или 13,8%).

Гледано **по економска намена**, во К-1-2024 пад на извозот е забележан во следните групи производи:

- индустриски набавки за 160,3 милиони евра или 14,3%;

- горива и мазива за 65,7 милиони евра или 54,0%;
- транспортна опрема за 3,8 милиони евра или 1,2% и
- стоки за широка потрошувачка за 0,1 милион евра или 0,05%.

Зголемување на извозот е забележано во следните групи производи:

- храна и пијалаци за 18,9 милиони евра или 15,4% и
- производи за инвестиции без транспортна опрема за 14,4 милиони евра или 6,7%.

Увоз на стоки во К-1-2024 изнесува 2.736,1 милион евра и е намален за 0,9% во однос на К-1-2023, додека во однос на претходниот квартал бележи пад од 5,7%.

Анализирано **по сектори** на СМТК, намалување на увозот во К-1-2024 во однос на К-1-2023 се забележува во следните сектори:

- минерални горива и мазива за 22,8% (во чии рамки најголем пад забележаа категориите: гас, природен и индустриски за 64,2 милиона евра или 50,6%; нафта и производи од нафта за 30,2 милиона евра или 13,1%);
- хемиски производи за 10,7% (неоргански хемиски производи за 54,8 милиони евра или 45,0%);
- производи класирани по материјалот за 6,3% (обоени метали за 31,6 милиони евра или 9,8%; железо и челик за 26,0 милиони евра или 18,7%) и
- животински и растителни масла за 18,4% (цврсти растителни масла и масти, преработени за 2,8 милиони евра или 20,2%).

Позитивно придвижување на увозот се забележува во следните сектори:

- машини и транспортни уреди за 19,0% (во чии рамки најголем раст забележаа категориите: друмски возила за 42,8 милиони евра или 40,9%; машини специјализирани за одредени индустрии за 39,0 милиони евра или 92,3%);
- производи за храна за 15,2% (месо и преработки од месо за 11,6 милиони евра или 26,8%; овошје и зеленчук за 7,8 милиони евра или 20,7%);
- разни готови производи за 12,3% (облека за 3,5 милиони евра или 9,9%; професионални, научни и контролни инструменти и апарати за 2,8 милиони евра или 11,3%);
- суровини освен гориво за 6,6% (метална руда и отпадоци од метал за 6,7 милиони евра или 31,8%) и
- пијалаци и тутун за 15,6% (пијалаци за 3,4 милиони евра или 22,0%).

Гледано **по економска намена**, во К-1-2024 пад на увозот е забележан во следните групи производи:

- горива и мазива за 106,9 милиони евра или 23,6% и
- стоки за индустриски набавки за 89,9 милиони евра или 7,1%.

Зголемување на увозот е забележано во следните групи производи:

- производи за инвестиции без транспортна опрема за 57,9 милиони евра или 14,6%;
- транспортна опрема за 44,8 милиони евра или 31,7%;

MQS Partner of Quality Austria Сертифициран систем според ISO 9001:2015 Бр. Q-13700/0

- стоки за широка потрошувачка за 34,8 милиони евра или 13,7% и
- храна и пијалаци за 33,9 милиони евра или 14,0%.

Графикон 5.2. Земји со најголемо учество во извозот (лево) и во увозот (десно) во К-1-2024

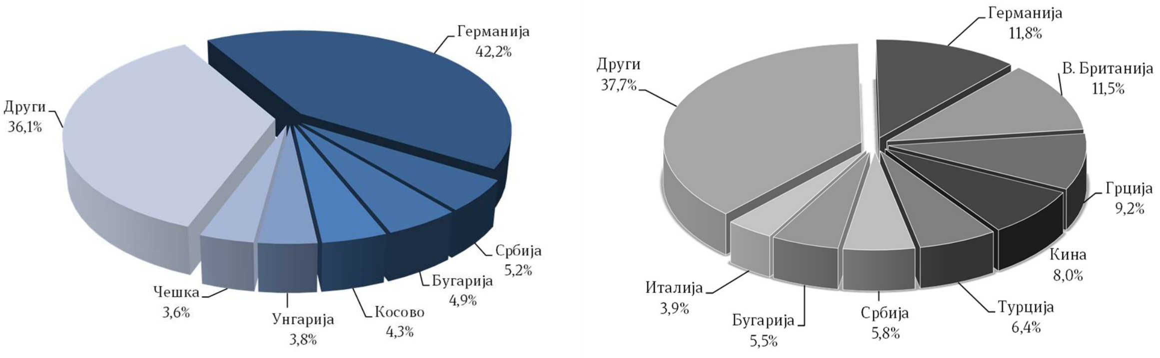

Извор: Пресметки на Министерството за финансии врз база на податоци од ДЗС

Надворешнотрговската размена на Европската Унија (ЕУ 27[6]) во К-1-2024 е намалена за 2,5% во однос на К-1-2023, со што учеството на размената со оваа интеграција во вкупната надворешнотрговска размена изнесува 63,4% и е зголемено за 1,3 п.п. споредено со првиот квартал од 2023 година. Притоа, во К-1-2024 извозот на стоки учествува со 79,8%, а увозот на стоки со 51,9%.

5.2. Платен биланс

Според податоците од Народната банка на Република Северна Македонија, во К-1-2024 на **тековната сметка** на билансот на плаќања е регистриран дефицит од 185,0 милиони евра, што претставува 5,7% од кварталниот БДП, наспроти суфицитот од 3,0% од БДП забележан во истиот квартал од 2023 година.

Анализирано на годишна основа, тековната сметка забележа дефицит од 185,0 милиони евра во К-1-2024, наспроти суфицитот од 92,8 милиони евра во истиот период минатата година, што се должи на зголемувањето на дефицитот на сметката на стоки за 35,1% и на сметката на примарен доход за 4,4%, како и на намалувањето на суфицитот на сметката на секундарен доход за 17,2%. Спротивно влијание имаше

[6]Започнувајќи од февруари 2020 година, Велика Британија се распределува во групацијата - Останати земји

зголемувањето на суфицитот на сметката на услуги за 19,2%.

Графикон 5. 3. Салдо на тековна сметка
(во милиони евра)

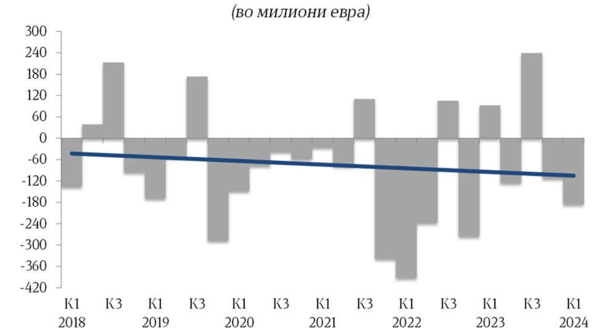

Извор: Народна банка на Република Северна Македонија

Во К-1-2024, **трговскиот дефицит** е зголемен за 210,8 милиони евра на годишно ниво, додека во процент од кварталниот БДП тој е зголемен за 5,8 п.п. на годишна основа и изнесува 25,0%.

Суфицитот на **сметката на услуги** во К-1-2024 изнесува 301,9 милиони евра и во однос на истиот квартал од 2023 година тој е зголемен за 48,6 милиони евра. **Трговската отвореност** на Република Северна Македонија во К-1-2024 изнесува 157,0% од кварталниот БДП и во однос на К-1-2023 е намалена за 10,2 п.п..

во К-1-2024 сметката на **примарен доход** забележа дефицит од 193,3 милиони евра и тој е зголемен за 8,2 милиона евра на годишно ниво.

Во анализираниот период, суфицитот на сметката на **секундарен доход** изнесува 518,2 милиона евра и на годишно ниво е намален за 107,5 милиони евра. Падот се должи на намалувањето на официјалните трансфери за 58,0 милиони евра, кои во сметката на секундарниот доход учествуваат со 3,5%, како и на намалените тековни трансфери за 49,5 милиони евра, кои во сметката на секундарниот доход учествуваат со 96,5%.

Графикон 5. 4. Тековна сметка на платниот биланс
(салдо, во милиони евра)

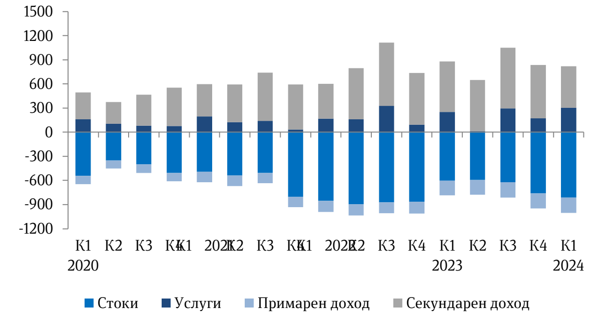

Извор: Народна банка на Република Северна Македонија

Дефицитот на **капиталната сметка** во К-1-2024 изнесува 0,01 милион евра наспроти суфицитот од 0,2 милиона евра остварен во К-1-2023. Влошувањето на салдото на капиталната сметка главно е резултат на одливот на капитални трансфери.

Странските директни инвестиции (СДИ) во земјата во К-1-2024 изнесуваат 290,2 милиона евра и во однос на К-1-2023 се зголемени за 134,1 милион евра. Приливот на СДИ во овој период главно потекнува од реинвестирање на добивката на компаниите со странски капитал (по кој основ е остварен 46,5% од вкупниот прилив на СДИ) и сопственички капитал (34,1% од вкупниот прилив на СДИ), а останатиот

дел (19,4%) се однесува на должничките инструменти.

Графикон 5. 5. СДИ во земјата

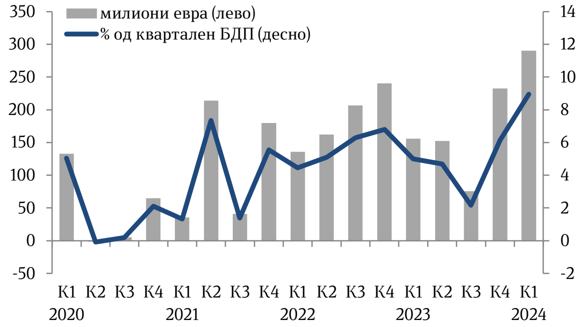

Извор: Народна банка на Република Северна Македонија и пресметки на МФ

Портфолио инвестициите во К-1-2024 изнесуваат 76,2 милиона евра, додека во К-1-2023 година тие биле негативни. Ваквите движења во најголем дел се резултат на намалените обврски врз основа на претходно издадени должнички хартии од вредност од страна на државата.

Останатите инвестиции изнесуваат 296,3 милиони евра и во однос на истиот квартал од минатата година се намалени за 111,0 милиони евра. Во рамки на категоријата останати инвестиции, валутите и депозитите изнесуваат 174,6 милиони евра, сметката на трговски кредити и аванси 98,3 милиони евра и сметката на заеми 23,6 милиони евра.

На крајот на првиот квартал од 2024 година, **девизните резерви** изнесуваат 4,3 милијарди евра и во однос на К-1-2023 се зголемени за 3,1%. На крајот на К-1-2024, девизните резерви обезбедуваат 4,4-месечна покриеност на увозот на стоки и услуги од претходниот 12-месечен период.